

Правова структура бюджетної системи Європейського Союзу

Анотація

Розглядаються правові основи функціонування бюджетної системи ЄС. Виділяються чотири джерела бюджетного права ЄС: положення актів первинного законодавства, акти вторинного законодавства, угоди між інституціями Спільноти (міжінституційні угоди) та рішення Суду ЄС. Здійснюється їх детальний аналіз.

Ключові слова: бюджет, Європейський Союз, бюджетне право, система власних ресурсів, фінансовий регламент.

I. Вступ

З набуттям чинності Лісабонської угоди Європейський Союз вступає у нову фазу свого розвитку. Передбачені угодою політичні й інституційні реформи відкривають перед нашою державою нові можливості співпраці з ЄС і дають змогу поставити питання вступу України до ЄС у площину практичної реалізації. Однак на сьогоднішній день цілий ряд теоретичних і практичних питань європейської інтеграції залишаються не дослідженими вітчизняною науковою школою. Серед них особливо помітним є питання організації та функціонування бюджетної системи ЄС, що, без сумніву, вимагає коректив.

Серед українських авторів, які частково працюють у зазначеній площині, можна виділити праці В. Посельського та О. Приходько. Загальні структурні та інституційно-правові питання щодо бюджету ЄС присутні також у посібниках, присвячених правовим та інституційним основам європейської інтеграції.

В іноземній літературі дослідженню різних аспектів функціонування бюджетної системи ЄС було присвячено тисячі наукових праць. Переважно це роботи вчених країн-членів і країн-кандидатів ЄС. У зв'язку з новими хвилями розширення ЄС і заходами інституційно-правового реформування Спільноти протягом 2000-х років спостерігається активізація наукової дискусії щодо подальшого розвитку бюджетно-фінансової системи ЄС. Найбільш помітним у цей час був доробок таких вчених як І. Бег, Д. Грібаускайте, Й. Феррер, М. Буті,

М. Маттіла, Х. Кауппі, Ф. Фігуейра, С. Едервін, Ф. Ніколайдес, Ф. Хайнеман, Г. Кіпріані, Я. Петрась, які є визнаними фахівцями у цій сфері. Питання інституційно-правового забезпечення функціонування бюджетної системи ЄС розглядаються також у працях Д. Кетз, А. Маурер, В. Хамер, С. Рекман, Х. Шімовіч, В. Рант, Т. Шемлер, Д. Шварцер, О. Шнайдер, Т. Данел та ін.

II. Постановка задачі

Метою цієї статті є виявити, систематизувати і проаналізувати основні правові акти Європейського Союзу у бюджетно-фінансовій сфері. Досягненню мети сприятиме вирішення таких завдань: 1) виділити правові акти ЄС, на основі яких формуються дохідна і витратна частини бюджету ЄС, здійснюється бюджетна процедура, забезпечується бюджетний контроль; 2) провести типізацію актів бюджетного права ЄС; 3) розкрити основні положення різних типів бюджетно-фінансових правових актів ЄС; 4) виділити напрями подальших досліджень бюджетної системи ЄС.

III. Результати

Будь-які дії, спрямовані на формування, прийняття, виконання і забезпечення правомірності виконання бюджету ЄС базуються на законодавчих і нормативно-правових актах, прийнятих інституціями ЄС відповідно до встановлених процедур. До таких актів традиційно відносять акти первинного та вторинного законодавства (англ. – primary and secondary legislation). До перших належать Договір про заснування Європейської спільноти та Договір про заснування Європейської спільноти з атомної енергії, Договір про Європейський Союз, а також договори, якими вносились зміни до зазначених договорів (Єдиний європейський акт, Амстердамський договір, Ніццький договір, Лісабонський договір, договори про приєднання та ін.).

До вторинного законодавства належать акти, які розробляють і приймають, як правило, інституції ЄС на основі і з метою забезпечення (деталізації) виконання норм первинного законодавства відповідно до цілей та принципів Спільноти. За

кількістю вторинне законодавство значно численніше первинного, а за статусом воно є вищим за законодавчі акти держав-членів ЄС і є правом прямої дії стосовно останніх. Найбільш типовими актами вторинного законодавства ЄС є регламенти, директиви та рішення (ст. 249 ДЗЄС) [1, с. 106]. Сюди також відносять рішення Суду ЄС і акти, що не є обов'язковим для виконання.

Однак законодавство бюджетно-фінансової сфери ЄС має суттєву специфіку, зумовлену, в першу чергу, особливим цільовим спрямуванням та характером актів вторинного законодавства, а також застосуванням спеціальної процедури прийняття рішень у цій сфері.

У будь-якому разі до **джерел бюджетного права ЄС** слід відносити:

- положення актів первинного законодавства ЄС та інших договорів між державами-членами ЄС;
- акти вторинного законодавства ЄС та
- угоди між інституціями Спільноти (міжінституційні угоди);
- рішення Суду ЄС з бюджетно-фінансових питань.

Зупинимось по чергово на кожному з них.

Серед **актів первинного законодавства** найбільше уваги питанням фінансування діяльності і політик Спільноти приділено у *Договорі про заснування Європейської спільноти* (далі – ДЗЄС). Зокрема розділ II частини п'ятої (ст. 268-280) ДЗЄС присвячений фінансовим положенням Спільноти і носить відповідну назву [1, с. 113-119]. За змістом усі положення цього розділу можна розділити на п'ять блоків:

1) загальні правила та принципи функціонування бюджетної системи Спільноти (зокрема у ст. 268 прописані принципи єдності та збалансованості бюджету, у ст. 277 – принцип єдиної розрахункової одиниці; ст. 270 впроваджує концепцію бюджетної дисципліни, ст. 272 – часові рамки фінансового року, ст. 273 – правило тимчасових дванадцятих частин тощо);

2) джерела та порядок формування бюджетних доходів (ст. 269);

3) бюджетна процедура (встановлюються основні етапи прийняття бюджету (ст. 272), процедура звітності та звільнення Комісії від зобов'язань (ст. 276);

4) повноваження інституцій (у ст. 272 Європейська комісія (далі – Комісія) наділяється функцією розробника попереднього проекту бюджету, розподіляються повноваження щодо затвердження бюджету між Радою ЄС (далі – Рада) і Європейським парламентом (далі – Парламент); у ст. 274 відповідальність за виконання бюджету покладається на Комісію; у ст. 276 встановлюються повноваження Рахункової палати і контролююча функція Парламенту тощо);

5) інші положення (ст. 280 – заходи, спрямовані на боротьбу з шахрайством, ст. 279 – процедур прийняття фінансових регламентів і рішень з різних бюджетно-фінансових питань, ст. 278 – механізми трансферу та обміну валют, взаємодії між Комісією і державами-членами тощо.

Договір про Європейський Союз (далі – ДЄС) також містить окремі положення щодо фінансування другого і третього стовпів ЄС, тобто спільної зовнішньої та безпекової політик (ст. 28) і співпраці у сферах юстиції та внутрішніх справ (ст. 41). Усі передбачені на ці цілі видатки розділяються на два види: 1) власне витрати на реалізацію заходів (операційні витрати) і 2) пов'язані з ними адміністративні витрати.

Адміністративні витрати автоматично включаються до єдиного бюджету Спільноти. Стосовно ж операційних витрат можливі різні сценарії. За загальним правилом ці видатки здійснюються з бюджету ЄС, однак Рада може одноголосним рішенням зняти це фінансове зобов'язання з єдиного бюджету. У такому разі відповідні заходи фінансуються державами-членами пропорційно до їх частки у ВВП Спільноти або за іншим принципом, встановленим, знову ж таки, одноголосним рішенням Ради.

ДЄС встановлює також випадки фінансування певних заходів і участі у них не усіх держав-членів. Зокрема держави-члени, представники яких зробили в Раді формальну декларацію згідно з другим абзацом частини першої ст. 23 ДЄС, не

зобов'язані робити внесок у фінансування операцій військового чи оборонного характеру [1, с. 16]. Протокол № 4 ДЄС і ДЗЄС звільняє Великобританію та Ірландію від участі у заходах ЄС, що здійснюються відповідно до розділу IV частини III ДЗЄС (міграційна та інші суміжні політики Спільноти). А протокол № 5 надає такі ж права Данії і додатково виключає цю країну з участі у заходах ЄС оборонного характеру. Таким чином ці держави виключаються і з фінансування відповідних операцій в частині операційних витрат, а фінансовий тягар лягає на держави, які беруть участь у цих заходах. Обидва згадані протоколи були додані до ДЄС і ДЗЄС Амстердамським договором.

У цілому бюджетно-фінансові процедури, що застосовуються для реалізації заходів в рамках другого і третього стовпів ЄС, ідентичні тим, що передбачені ст. 268-280 ДЗЄС.

У *Договорі про заснування європейської спільноти з атомної енергії (Євратому)* (далі – ДЗЄСАЕ) [17] фінансовим питанням присвячені ст. 171-183. Ці статті спрямовані на фінансове забезпечення політик, реалізація яких покладена на Євратом. За винятком окремих положень ст. 171-183 ДЗЄСАЕ повторюють положення ст. 268-280 ДЗЄС. Деякі відмінності між фінансовими положеннями ДЗЄСАЕ і ДЗЄС обумовлені специфікою економічного сектору, на який поширюються компетенції Євратому. Зокрема ст. 171 (2) ДЗЄСАЕ передбачається особливий фінансовий статус створеного відповідно до положень ст. 52 (2) цього ж договору Агентства з постачання.

Слід також зупинитись на *Лісабонському договорі*, яким після набуття ним чинності будуть внесені певні зміни до організації функціонування бюджетної системи Спільноти. Важливою „нефінансовою” зміною, яку не можна оминати, стане створення нових консолідованих версій ДЄС і ДЗЄС (більшого обсягу, більшої кількості статей та нової нумерації статей), а також перейменування Договору про заснування Європейської спільноти у Договір про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС) (назва ДЄС залишається без змін).

Фінансовим положенням у ДФЄС присвячені ст. 310-325. У бюджетній системі нововведення стосуватимуться трьох основних сфер: системи власних ресурсів, багаторічного фінансового планування та процедури прийняття і виконання річних бюджетів ЄС.

ДФЄС передбачає більш розширені та впорядковані положення щодо системи власних ресурсів Спільноти. Однак змістовні положення залишаться незмінними. Не відбудеться і очікуваних змін щодо спрощення процедури прийняття рішення щодо власних ресурсів Спільноти (див. далі).

Повністю новою для первинного законодавства є впроваджена Лісабонським договором категорія багаторічного фінансового планування (англ. *multiannual financial framework*) (ст. 312 ДФЄС) [5, с. 182], відома також як „фінансова перспектива”. Воно покликане забезпечити бюджетну дисципліну і прозорість бюджетної процедури у Спільноті. Встановлюється мінімальний строк, на який повинен прийматись фінансовий план – 5 років. Змінена процедура прийняття цього документу. Він прийматиметься не шляхом підписання міжінституційної угоди між Радою, Парламентом і Комісією (як є зараз), а у вигляді регламенту, прийнятого Радою одноголосно або (у разі одноголосної на це згоди Європейської Ради) кваліфікованою більшістю після згоди Парламенту, яка надаватиметься простою більшістю голосів. Суть багаторічного фінансового плану залишиться, однак, незмінною. Він визначатиме річні обмеження (так звані стелі) на обсяги видатків. Категорії витрат, обмежені за кількістю, відповідатимуть головним напрямам діяльності ЄС.

Суттєві зміни передбачені новим договором і щодо процедури прийняття щорічних бюджетів ЄС. У цілому він спрощує цю процедуру. Це, зокрема, відбувається за рахунок скасування поділу витрат на обов’язкові та необов’язкові, а також за рахунок заміни процедури кількох читань проекту бюджету у Раді і Парламенті на одне читання і прийняття спільного рішення. У ст. 314 ДФЄС розписано декілька сценаріїв взаємодії трьох інституцій, які в кінцевому

результаті призведуть до прийняття бюджету або до розробки і подання Комісією на розгляд Ради і Парламенту нового проекту бюджету. Новим механізмом міжінституційної взаємодії у процедурі прийняття бюджету ЄС є створення узгоджувального комітету, покликаного вирішувати спірні між Радою і Парламентом питання до винесення проекту бюджету на сесійне голосування.

Залишивши основні положення ДЗЄС у сфері виконання бюджету в силі, новий договір впроваджує поняття відповідальності держав-членів Спільноти за виконання спільного бюджету (ст. 317) [5, с. 186]. У ДЗЄС така відповідальність покладається на Комісію і на інші інституції ЄС.

Існують також інші договори між державами-членами ЄС, які за процедурою прийняття і правовим статусом можна прирівняти до первинного законодавства ЄС. Безпосереднє відношення до бюджетних питань ЄС мають *Конвенція щодо захисту фінансових інтересів Європейських спільнот* [6], відома також як Конвенція щодо шахрайства (англ. – Fraud Convention) та *Конвенція щодо боротьби з корупцією серед посадовців Європейських спільнот і держав-членів Європейського Союзу* [7] (Конвенція щодо корупції). Обидві конвенції встановлюють мінімальні вимоги до законодавства держав-членів ЄС, яких необхідно дотримуватись для ефективної боротьби з шахрайством і корупцією щодо бюджетних коштів Спільноти.

Акти *вторинного бюджетного законодавства* покликані деталізувати і забезпечити виконання фінансових положень первинного законодавства ЄС. За тематичним спрямуванням їх можна розділити на чотири групи: 1) акти щодо системи власних ресурсів Спільноти; 2) Фінансовий регламент і супутні акти; 3) щорічні бюджети ЄС і 4) інші нормативно-правові акти.

Усього на кінець 2009 р. чинними є 50 актів вторинного законодавства щодо *системи власних ресурсів ЄС* (читай – дохідної частини бюджету). Основним серед них є рішення Ради щодо системи власних ресурсів Європейських спільнот (далі – РВР). Перше рішення такого типу було прийняте у 1970 р. і після цього ще

п'ять разів (у 1985, 1988, 1994, 2000 і 2007 рр.) кожне попереднє рішення замінювалось новим. Чинне на 1 жовтня 2009 р. РВР було прийняте у 2007 р. [8].

Слід відмітити, що РВР приймаються за досить складною процедурою, яку можна прирівняти до порядку прийняття актів первинного законодавства. Згідно зі ст. 269 ДЗЄС Рада приймає його одногосно на пропозицію Комісії та після консультацій з Парламентом. Остаточним прийнятим таким законодавчий акт вважається лише після ратифікації його національними парламентами усіх держав-членів Союзу. Складність процедури зумовлена тим, що схвалення РВР накладає прямі фінансові зобов'язання на держави-члени перед Спільнотою.

Положення чинного РВР стосуються джерел формування дохідної частини бюджету ЄС (ст. 2), методик їх розрахунку та коригування (ст. 2-3), обсягів (ст. 3), методики розрахунку компенсації Великобританії її негативного нетто-балансу у бюджеті ЄС (ст. 4-5), а також принципів і правил збору та використання власних ресурсів (ст. 6-8). Інші статті Рішення присвячені загальним і технічним питанням.

Серед інших правових актів, що стосуються функціонування системи власних ресурсів ЄС, виділяються: Регламент Ради 1150/2000 від 22 травня 2000 р. щодо виконання Рішення Ради щодо системи власних ресурсів Спільнот; Регламент Ради 1553/89 від 29 травня 1989 р. щодо заходів зі збору власних ресурсів, що нараховуються на основі податку на додану вартість; Директива Ради 89/130 від 13 лютого 1989 р. щодо гармонізації складання валового національного продукту у ринкових цінах та Регламент Ради 1287/2003 від 15 липня 2003 р. щодо гармонізації валового національного доходу у ринкових цінах (Регламент ВНД).

Відповідно до ст. 279 ДЗЄС *фінансовий регламент* (ФР) приймається Радою кваліфікованою більшістю за пропозицією Комісії та після консультацій з Парламентом і отримання висновків від Рахункової палати. Призначення ФР – сформулювати основні правила прийняття і виконання бюджету ЄС.

Перший ФР був прийнятий у 1977 р. З метою консолідації численних поправок (а вони за період 1977-2002 рр. приймались 14 разів) і спрощення

правових і адміністративних процедур 25 червня 2002 р. був прийнятий другий нині чинний Фінансовий регламент [10], який набув чинності 1 січня 2003 р. ФР приймається у формі регламенту Ради.

Чинний ФР складається з трьох частин, що охоплюють 187 статей. Базовою і основною є перша частина документа, яка містить положення, що стосуються бюджетних принципів Спільноти (розділ II), прийняття і структури бюджету (розділ III), виконання бюджету (розділ IV), державних закупівель (розділ V), грантів (розділ VI), бухгалтерської звітності (розділ VII) і зовнішнього аудиту і звільнення від бюджетних зобов'язань (розділ VIII). Інші дві частини присвячені спеціальним положенням щодо фондів ЄС та перехідним і кінцевим положенням.

На забезпечення виконання положень ФР Комісія приймає процедурні регламенти. Базовим серед них є Регламент Комісії 2342/2002 [4].

Щорічні бюджети також є частиною вторинного законодавства ЄС, оскільки приймаються інституціями Спільноти за встановленою процедурою і носять обов'язковий до виконання характер.

Повноваження щодо прийняття бюджету ЄС на сьогоднішній день розподілені приблизно порівну між Радою і Парламентом, які разом утворюють так зване спільне бюджетне керівництво (англ. – joint budgetary authority). Проект бюджету в цілому розробляє і подає на розгляд бюджетному керівництву Комісія. Відповідно до ст. 274 ДЗЄС вона ж відповідає за виконання бюджету ЄС в цілому.

Структурно бюджетний документ на 2009 р. складається з 10 томів (англ. – volume). Перший том є вступним і містить дві частини: *A* і *B* (англ.). У частині *A* відображені вступні положення та загальні зведені таблиці щодо бюджетних витрат і доходів. У частині *B* – детальний розпис бюджетних доходів усіх інституцій ЄС разом взятих. Решта 9 томів бюджету називаються секціями (англ. – section) і відповідають бюджетам основних незалежних керівних і наглядових органів ЄС: Європейського парламенту, Ради ЄС, Європейської комісії, Суду ЄС, Рахункової палати, Економіко-соціального комітету, Комітету регіонів,

Європейського омбудсмена та Європейського наглядача за захистом даних. Кожна з секцій також складаються з двох структурних частин: доходи і видатки. Найбільшою є секція Комісії, яка включає як операційні, так і адміністративні видатки на реалізацію усіх політик Спільноти. Секції інших органів охоплюють лише доходи і видатки адміністративного характеру.

Увесь бюджетний документ представляється у вигляді таблиць. У їх рядках прописуються джерела доходів чи напрями витрат, а у стовпцях – дані для поточного року і двох попередніх років для порівняння. Доходи і видатки систематизуються за чотирьохступінчатою ієрархічною шкалою на розділи, підрозділи, статті та пункти (англ. відповідно: title, chapter, article, item). Розділи умовно відповідають напрямам політики, підрозділи – видам діяльності, статті – сферам в межах окремих видів діяльності, а пункти – конкретним програмам чи заходам. Кожна структурна складова нумерується таким чином, що номеру нижчої передуює номер (номери) вищої. Наприклад, розділ видатків 15 „Освіта і культура” включає в себе шість підрозділів, другий з яких – підрозділ 15 02 – носить назву „Навчання впродовж усього життя, включаючи мультилінгвізм”. Підрозділ, у свою чергу, включає статті, наприклад, статтю 15 02 02 „Загальна і вища освіта”, яка складається з пунктів (пункт 15 02 02 05 – „Програма Ерасмус Мундус”) [2].

До *інших нормативно-правових актів* у бюджетній сфері ЄС слід віднести акти щодо забезпечення функціонування окремих фондів ЄС, гармонізації національних і регіональних правил бухгалтерської звітності, внесення поправок до фінансових перспектив тощо.

Регламентами Ради створюються та реформуються спеціальні бюджетні фонди. Так, у 1994 р. Регламентом Ради 2728/94 був заснований Фонд гарантій (англ. – Guarantee Fund). Створення цього фонду переслідувало мету погашення ризиків фінансових операцій у третіх країнах. Зазначений регламент створював правову основу функціонування фонду до набуття чинності нового Регламенту Ради 480/2009 [11] (1 липня 2009 р.).

Важливе значення для ефективного використання бюджетних коштів ЄС і організації моніторингу та контролю за їх використанням відіграють регламенти, спрямовані на гармонізацію національних і регіональних правил бухгалтерської звітності. З цією метою у Спільноті впроваджена Європейська система національних і регіональних рахунків (ЄСР) (англ. – European system of national and regional accounts (ESA)). Вона визначає правила бухгалтерського обліку таким чином, щоб системи національних економік країн-членів ЄС описувалися у показниках, що підлягають зіставленню є наднаціональному контролю. Чинна ЄСР базується на Регламенті Ради 2223/96 [9].

Рішеннями Парламенту і Ради приймаються також поправки до фінансових перспектив, пов'язані з розширенням ЄС чи певними форс мажорними обставинами (реcesія, загрози безпеці тощо). Також рішеннями інституцій ЄС приймаються правила та процедури внутрішньої організації самих інституцій.

Нормативний характер носять також *акти* так званого *м'якого законодавства* (англ. – Soft Law). До них належать повідомлення, рекомендації, висновки, резолюції, звіти тощо (англ. відповідно Communication, Recommendation, Opinion, Resolution, Report) інституцій ЄС. Вони не мають зобов'язальної юридичної сили, але виконують важливу функцію міжінституційного обміну інформацією і забезпечення легітимності процедур прийняття і виконання бюджету Спільноти.

Зокрема, у вигляді повідомлень Комісією розробляються і подаються на розгляд Ради, Парламенту, а в разі потреби й інших органів ЄС проекти фінансових перспектив, актів вторинного законодавства або здійснюється декларація намірів чи принципів. Наприклад, проект фінансової перспективи на 2007-2013 рр. був прийнятий як Повідомлення Комісії [2].

Свою позицію щодо пріоритетних напрямів політики ЄС на період 2007-2013 рр. Парламент виклав у Резолюції від 22 квітня 2004 р. У вигляді звіту Рахункова палата надає Парламенту і Раді свої висновки щодо виконання Комісією бюджету

за той чи інший рік, що є необхідним кроком для звільнення Комісії від бюджетних зобов'язань за відповідний фінансовий рік.

Третім джерелом бюджетного права ЄС є також *міжінституційні угоди* (англ. – Interinstitutional Agreement). Хоча багатьма науковцями міжінституційні угоди вважаються на сьогоднішній день неформальними правовими актами [15, с. 21; 16, с. 5], оскільки цілі і механізм їх прийняття не передбачені прямо нині чинним первинним законодавством ЄС, на практиці вони виконують важливу роль як механізм пошуку компромісних для Парламенту і Ради та, все частіше, і Комісії рішень і є політично зобов'язальними принаймні для інституцій, які їх підписали.

Загалом практика підписання міжінституційних угод сягає перших років існування європейських спільнот, а їх кількість на сьогоднішній день перевищує 100 [12, с. 47]. У бюджетній сфері міжінституційні угоди підписуються між Парламентом, Радою і Комісією й охоплюють період 5-7 років. Починаючи з 1988 р., структура міжінституційних угод набула вигляду, який не суттєво змінився і до сьогоднішнього дня. Ці документи традиційно складаються з двох блоків питань: 1) фінансової перспективи, яка встановлює обмеження (стелі) на головні категорії витрат з метою не допущення перевищення ними наявних власних ресурсів і 2) домовленостей між інституціями щодо удосконалення бюджетної процедури.

Міжінституційна угода, якою була прийнята нині чинна фінансова перспектива на 2007-2013 рр. і погоджені особливості сучасної бюджетної процедури, отримала назву „Міжінституційна угода між Європейським парламентом, Радою і Комісією щодо бюджетної дисципліни і розумного фінансового менеджменту” [13]. Вона набула чинності 1 січня 2007 р. і відмінила попередню міжінституційну угоду 1999 р.

Рішення Суду ЄС з бюджетно-фінансових питань також є частиною бюджетного права ЄС. Вони виконують подвійну функцію: врегульовують суперечки між учасниками бюджетно-фінансового процесу (прийняття і виконання бюджету ЄС) і вносять роз'яснення у тлумачення норм бюджетного

законодавства Спільноти. Як приклад таких рішень можна навести Рішення Суду ЄС від 18 жовтня 2007 р. [14], відповідно до якого з Комісія стягнула з Данії додаткові кошти, які остання не сплатила до бюджету ЄС в рамках статті дохідної частини бюджету ЄС „Митні збори” через помилку митних органів цієї країни.

Неодноразово рішеннями Суду ЄС врегульовуються бюджетно-процедурні суперечки між Радою ЄС і Європейським парламентом (наприклад, справа С-41/95) або відміняються рішення управлінських чи інших органів ЄС, якщо вони суперечать нормам чинного законодавства ЄС (справа С-11/00).

IV. Висновки

Таким чином, бюджетне право ЄС формують чинні законодавчі та нормативно-правові акти, прийняті державами-членами чи інституціями Спільноти у бюджетно-фінансовій сфері. Джерелами бюджетного права ЄС є установчі договори європейських спільнот (первинне законодавство), акти, прийняті інституціями ЄС на виконання положень установчих договорів (Фінансовий регламент, інші регламенти, рішення, річні бюджети Спільноти і т. д.) (вторинне законодавство) і угоди, укладені між інституціями ЄС щодо бюджетної дисципліни та бюджетної процедури (міжінституційні угоди). Бюджетне право ЄС має певну специфіку, зумовлену особливим цільовим спрямуванням і характером відповідних актів, а також спеціальною процедурою прийняття таких актів.

Цілий ряд бюджетно-фінансових питань європейської інтеграції вимагають подальшого пізнання вітчизняною науковою думкою. Зокрема це питання формування і структури дохідної та витратної частин бюджету, інституційного забезпечення бюджетної політики ЄС, бюджетної процедури і планування ЄС, впливу процесу розширення на бюджетну систему Спільноти тощо.

Література

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейської спільноти / заг. ред. Т. Качка. Переклад Г. Заворітньої. – К.: Центр європейського та порівняльного права, 2004. – 208 с.
2. Budget 2009. Section 3 (Commission) // http://eur-lex.europa.eu/budget/data/LBL2009_VOL4/EN/Vol4.pdf
3. Commission communication of 14 July 2004 to the Council and the European Parliament “Financial Perspectives 2007–2013” [COM(2004) 487 – Not published in the OJ] // http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2004&nu_doc=487
4. Commission Regulation (EC, Euratom) No 2342/2002 of 23 December 2002 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities // OJ. – 2002. – L 357. – P. 1 // http://ec.europa.eu/budget/documents/financial_regulation_en.htm?go=t1_0#table-1_1
5. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union // OJ. – 2008. – C 115. – P. 182 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:EN:PDF>
6. Council Act of 26 July 1995 drawing up the Convention on the protection of the European Communities' financial interests // OJ. – 1995 (27.11). – C 316 // <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33019.htm>
7. Council Act of 26 May 1997 drawing up the Convention on the fight against corruption involving officials of the EC or officials of Member States of the EU // OJ. – 1997 (25.06). – C 195 // <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l33027.htm>
8. Council Decision 2007/436/EC, Euratom of 7 June 2007 on the system of the European Communities' own resources // OJ. – 2007 (23.06). – L 163. – Pp. 17-21 // http://ec.europa.eu/budget/documents/eu_financing_system_en.htm#table-1_1
9. Council Regulation (EC) No 2223/96 of 25 June 1996 on the European system of national and regional accounts in the Community // OJ. – 1996 (30.11). – L 310. –

- Pp. 1–469 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996R2223:EN:HTML>
10. Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities // OJ. – 2002 (16.09). – L 248. – Pp. 1–86 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:099:0018:0018:EN:PDF>
 11. Council Regulation (EC, Euratom) No 480/2009 of 25 May 2009 establishing a Guarantee Fund for external actions (Codified version) // OJ. – 2009 (10.06). – L 145. – P. 10-14 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:145:0010:0014:EN:PDF>
 12. Hummer W. From ‘Interinstitutional Agreements’ to ‘Interinstitutional Agencies/Offices’? // European Law Journal. – 2007 (January). – Vol. 13. – № 1. – Pp. 47–74 // <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/savedarticleform>
 13. Interinstitutional Agreement of 17 May 2006 between the European Parliament, the Council and the Commission on budgetary discipline and sound financial management // OJ. – 2006 (14.06). – C 139. – Pp. 1–17 // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:139:0001:0017:EN:PDF>
 14. Judgment of the Court of 18 October 2007 (Case C-19/05) // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62005J0019:EN:HTML>
 15. Kietz D., Maurer A. The European Parliament in Treaty Reform: Predefining IGCs through Interinstitutional Agreements // European Law Journal. – 2007. – Vol. 13. – № 1. – Pp. 20–46 // <http://www.eif.oeaw.ac.at/downloads/workingpapers/wp20.pdf>
 16. Riekman S. P. The Cocoon of Power: Democratic Implications of Interinstitutional Agreements // European Law Journal. – 2007. – Vol. 13. – № 1. – Pp. 4–19 // <http://www.eif.oeaw.ac.at/downloads/workingpapers/wp22.pdf>
 17. Treaty establishing a European Atomic Energy Community // http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/12006A/12006A.htm#Note_E0001_expl